

Nr 165.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstormsbefälsutbildning; given Stockholms slott den 24 april 1915.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga bifogade förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstormsbefälsutbildning.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

B. B. E. Mörcke.

Förslag

till

Lag

om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstormsbefälsutbildning.

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

Värnpliktiga, som inskrivits under något av åren 1899, 1900, 1901 och 1902, äro skyldiga att, i den utsträckning och på det sätt Konungen närmare förordnar, under år 1915 för sin utbildning deltaga i en landstormsbefälsövning om högst fyrtiotvå dagar.

§ 2.

I fråga om tjänstgöring, som i § 1 oförmäles. äga bestämmelserna i § 37 värnpliktslagen icke tillämpning.

§ 3.

Beträffande underhåll och förmåner under i § 1 nämnd tjänstgöring gäller vad därom i § 39 värnpliktslagen stadgas i fråga om tjänstgöring, som i § 36 mom. 1 samma lag oförmäles.

§ 4.

Till landstormsbefälsövning inkallad värnpliktig må, därest han styrker, att tjänstgöringens fullgörande skulle bereda honom eller av

hans arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olägenheter, i den ordning, Konungen bestämmer, befrias eller hemförlovas från sagda tjänstgöring.

§ 5.

Genom fullgörande av här omförd landstormsbefälsövning sker icke ändring av den värnpliktige eljest åliggande tjänstgöringsskyldighet.

Denna lag träder i kraft från och med dagen efter den, då kungörelsen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

---

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 24 april 1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Mörcke anförde härefter:

*Värnplikts-
lagens
bestämmelser
rörande
landstormens
tjänstgöring.*

»Enligt 36 § 1 mom. värnpliktslagen är värnpliktig, som tillhör landstormen, skyldig att, på sätt Konungen närmare förordnar, under fredstid för sin utbildning deltaga i en landstormsövning om fem dagar. Av det vid 1914 års härordningsproposition fogade statsrådsprotokollet framgår, att ifrågavarande övningar avse inkallelse, samling och utrustning av landstormen, tillämpningsövningar under förhållanden, vilka så mycket som möjligt ansluta sig till förloppet vid mobilisering, truppövningar av mera formell natur samt skjutövningar.

Beträffande landstormens krigstjänstgöring stadgas i 36 § 2 mom. värnpliktslagen, att sedan jämlikt 28 § 1 mom. beslut fattats att för rikets försvar till tjänstgöring inkalla beväringens första uppbåd eller viss del därav, Konungen må i den ordning, som för inkallande av beväringens andra uppbåd i mom. 2 av samma paragraf är föreskriven, för hemortens försvar till tjänstgöring inkalla landstormen eller de större eller mindre delar därav, som finnas behövlige. Sådana delar av landstormen, som erfordras till skydd för mobilisering av beväringens första uppbåd eller till skydd för särskilt hotade platser, må ock, sedan beväringens första uppbåd eller del därav inkallats för rikets försvar eller under tjänstgöring enligt 27 § tagits i anspråk för dylikt ändamål, efter statsrådets hörande av Konungen inkallas till tjänstgöring. Sålunda inkallad landstormsavdelning må dock ej hållas samlad längre än högst femton dagar, såvida ej krig före samma tids utgång utbrutit.

Slutligen stadgas i 37 § värnpliktslagen, att landstormen icke må föras utom eget och närmast tillgränsande inskrivningsområden, dock att till landstormen hörande värnpliktig, som erhållit sin utbildning vid marinen, må, även utom sagda inskrivningsområden, användas för det lokala kustförsvaret.

Beträffande landstormsbefälets utbildning innehåller värnpliktslagen inga särskilda bestämmelser. Alltsedan 1906 hava emellertid under anslaget till landstormen medel av riksdagen beviljats för anordnande av frivilliga landstormsbefälsövningar. Dessa övningar hava haft en varaktighet av högst 10 dagar.

*Landstorms-
befälets
utbildning.*

Vid utarbetandet av grunderna till 1914 års härordning avsågs, att landstormsbefälets behov av övning utöver den lagstadgade landstormsövningen skulle fortfarande tillgodoses på frivillighetens väg. Härvid räknade man på värdefull medverkan av den redan bestående organisationen för frivilliga landstormsövningar, vilken nått en ganska stor fasthet och genom det nyligen bildade landstormsföreningarnas centralförbund fått en för hela riket gemensam målsman.

Den under nästlidet år anbefallda mobiliseringen av landstormen uppvisade emellertid i fråga om landstormsbefälets förmåga att fylla sina uppgifter så avsevärda brister, att desamma icke kunde genom den i sammanhang med mobiliseringen anordnade tjänstgöringen avhjälpas. För att i möjligaste mån råda bot på detta missförhållande hava jämlikt kungl. brev den 6 november 1914 frivilliga kurser för utbildning av landstormsbefäl under vintern 1914—1915 varit anordnade iuom

samtliga arméfördelningsområden samt Gottlands militärområde. Dessa kurser, i vilka omkring 2,000 landstormsmän deltagit och som haft en varaktighet av sex veckor, hava lämnat ett i stort sett tillfredsställande resultat.

Framställning av chefen för generalstaben.

Den anslutning, som de ifrågavarande kurserna vunnit, har dock icke varit tillräcklig för att fylla behovet av utbildat landstormsbefäl. Med anledning härav har chefen för generalstaben i särskild skrivelse den 6 mars 1915 hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för anordnande under instundande vår av obligatoriska övningar för landstormens befäl. Övningarna borde bestå i dels befälkurser med 42 dagars varaktighet för utbildning av landstormsmän för befattningar av officers tjänstegrad (utom adjutants- och intendentsbefattningar), dels kurser med 21 dagars varaktighet för adjutanter, intendent och kommissarier vid landstormstrupperna. Till kurserna borde ur landstormens fyra yngsta årsklasser inbeordras för ifrågavarande befattningar avsedda eller eljest lämpliga landstormsmän. Från inkallelse borde befrias dels de landstormsmän, som genomgått någon av de under vintern 1914—15 anbefallda befälkurserna, dels sådana landstormsmän, vilka under sin tjänstetid i beväringen jämlikt § 81 mom. 1 c inskrivningsförordningen tillhört klassen A, dels slutligen i övrigt sådana, som före 1915 års ingång fullgjort två frivilliga landstormsbefälkurser, så framt de ej själva gjorde framställning om deltagande.

Myndigheternas yttranden.

Över chefens för generalstaben ifrågavarande framställning hava arméförvaltningen, inspektören för infanteriet, samtliga arméfördelningschefer, kommandanten i Boden samt militärbefälhavaren på Gottland avgivit infortrade utlåtanden.

Behovet av den ifrågasatta utbildningen har erkänts av samtliga de hörda myndigheterna.

Beträffande *möjligheten* att redan nu samtidigt med det vid regementena pågående, mer än vanligt maktpåliggande arbetet för rekrytutbildningen av två beväringsskolor anordna landstormsbefälsutbildning har chefen för andra arméfördelningen framhållit, att landstormsbefälkurser med hänsyn till befälstillgången vid infanteriregementena icke kunde anordnas under instundande vår utan att utbildningen av övriga värnpliktiga äventyrades. För den händelse de föreslagna kurserna dock skulle komma till stånd, borde befälstillgången ökas genom inbeordrandet av officerare och underofficerare i reserven. Övriga arméfördelningschefer hava ansett, att möjlighet funnes att anordna landstormsbefällets utbildning på föreslaget sätt, under förut-

sättning att åtgärder vidtoges för att så långt ske kunde nedbringa befälsbehovet genom en efter växlande förhållanden avpassad organisation (cheferna för första, fjärde, femte och sjätte arméfördelningarna) ävensom för att öka tillgången av befäl under den tid landstormskurserna påginge (cheferna för första, tredje, fjärde och femte arméfördelningarna). Inspektören för infanteriet, cheferna för tredje och fjärde arméfördelningarna samt kommandanten i Boden hava uttalat sig för utbildningens avslutande före midsommar, med hänsyn till den vid nämnda tidpunkt börjande utbildningen av studenter och likställda.

Beträffande de kategorier landstormsmän, som borde befrias från inkallelse, har slutligen chefen för tredje arméfördelningen, under förmälan att inom arméfördelningsområdet under vintern 1914—15 å vissa orter på enskilt initiativ anordnats frivilliga landstormskurser av sådan varaktighet, att de syntes kunna motsvara två vanliga frivilliga landstormsbefälskurser, hemställt om bemyndigande att från den nu ifrågasatta inkallelsen befria de landstormsmän, som med gott resultat deltagit i sagda kurser.

Av det anförda framgår, att en mycket avsevärd del av landstormens befälsposter fortfarande måste besättas med personal, som erhållit ingen eller otillräcklig befälsutbildning. Först med år 1929 inträder den första enligt den nu gällande värnpliktslagens bestämmelser utbildade årsklassen av värnpliktiga studenter och likställda i landstormen. Å andra sidan kommer på grund av värnpliktslagens övergångsbestämmelser redan från och med 1917 årligen en del av dem, som frivilligt utbildats under vintern 1914—15, att utträda ur landstormsåldern. Det synes knappast sannolikt, att anslutningen till de frivilliga landstormsbefälskurserna under de närmaste åren skall bliva så stor, att densamma medger både att täcka avgången bland det utbildade landstormsbefälet och att därutöver öka tillgången av sådant befäl. Därest man vill förebygga, att landstormens befäl vid ännu en mobilisering skall finnas i avsevärd utsträckning sakna de för befälsutövningen oundgängligen erforderliga förutsättningarna, torde det bliva nödvändigt att genom *lagstadgade* befälsövningar nödtorftigt utbilda det för mobiliseringsbehovets täckande erforderliga antalet landstormsmän.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till det för handenvarande läget ansluter jag mig till chefens för generalstaben förslag även därutinnan, att den ifrågasatta utbildningen så långt ske kan bör anordnas redan innevarande vår. Jag förbiser härvid icke, att mycket betydande svårigheter möta en sådan anordning till följd av den vid infanteriregementena

rådande knappheten å befäl. Vikten av att så snart som möjligt effektiva åtgärder vidtagas för landstombsbefälens utbildning synes mig emellertid så stor, att de berörda svårigheterna icke böra få utgöra hinder för den ifrågavarande utbildningens snara anordnande. För att möjliggöra detta erfordras dock oundgängligen inbeordrandet av befäl, tillhörande arméns reserver av officerare och underofficerare, till minst samma antal som det för landstombsbefälens utbildning erforderliga. Jämväl inkallandet av vissa årsklasser f. d. fast anställda vid infanteriet torde bliva för ändamålet nödvändigt.

Alldenstund med den utbildning av studenter och likställda, som tager sin början i slutet av juni månad, ett väsentligt ökat behov av befäl gör sig gällande vid infanteriet, anser jag i likhet med inspektören för infanteriet m. fl., att den ifrågavarande landstombsbefälsutbildningen bör så vitt möjligt avslutas före studenternas inryckning. Då emellertid omständigheterna kunna göra det önskligt, att utbildningen i vissa fall, särskilt beträffande adjutants-, intendents- och kommissariekurserna, anordnas i två eller flera omgångar och enär vid sådant förhållande utbildningen eventuellt icke hunne avslutas före den angivna tidpunkten, torde möjlighet böra hållas öppen att anordna viss del av sagda utbildning även senare under instundande sommar.

Med tillämpandet av de utav chefen för generalstaben angivna grunderna kan antalet landstombsbefäl, som bör utbildas för samtliga landstombsområden, beräknas till sammanlagt omkring 4,300, därav omkring 2,100 skulle deltaga i de längre befälskurserna och omkring 2,200 i de kortare kurserna. I likhet med chefen för generalstaben anser jag ändamålsenligt, att det erforderliga antalet uttages ur landstormens fyra yngsta årsklasser. Därigenom kommer någon avgång på grund av ålder bland de landstormsmän, som nu skulle utbildas, icke att äga rum före år 1921. Mot de föreslagna grunderna för vissa kategoriers befriande från inkallelse har jag i huvudsak intet att erinra. I vad mån fullgörandet av frivillig landstombsbefälsövning, vilken icke anbefallts av Kungl. Maj:t, må berättiga till frihet från inkallelse, torde i varje särskilt fall böra ankomma på Kungl. Maj:ts prövning. Befrielse (hemförlovning) synes vidare böra medgivnas landstormsmän, som styrker, att tjänstgöringens fullgörande skulle bereda honom eller av hans arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olägenheter. I fråga om sättet för sådan befrielses (hemförlovnings) utverkande, torde böra förfaras på enahanda sätt som ägde rum beträffande befrielse från den under innevarande år anordnade obligatoriska reservbefälsutbildningen.

Till obligatorisk befälsutbildning inkallad landstormsman synes under tjänstgöringen i fråga om beklädnad eller beklädnadsersättning samt penningbidrag böra likställas med landstormsman, inkallad enligt § 36 mom. 1 värnpliktlagen. Penningbidraget torde i överensstämmelse härmed böra utgå med en krona om dagen.

Enär utbildningens ändamålsenliga anordnande nödvändigtvis kräver en viss valfrihet i fråga om de olika utbildningskursernas förläggning, böra bestämmelserna i § 37 värnpliktlagen icke äga tillämpning beträffande här föreslagen tjänstgöring.

I fråga om utbildningens varaktighet ansluter jag mig till chefens för generalstaben förslag, dock under framhållande att de respektive kursernas längd i vissa fall torde böra i någon mån rättas efter förhandenvarande omständigheter. Längre tid än 42 dagar torde dock i intet fall böra anslås för ändamålet.

Kostnaderna för ifrågavarande kursers anordnande hava approximativt beräknats till 425,000 kronor. De för ändamålet erforderliga medlen torde få av Kungl. Maj:t förskjutas för att sedermera anmälas till ersättande.

Det synes mig icke lämpligt att till statsrådsprotokollet vidare än som nu skett redogöra för detta ärende; riksdagens vederbörande utskott torde därom erhålla närmare upplysningar genom de handlingar, som tillhandahållas utskottet.»

Departementschefen uppläste härefter ett inom departementet i enlighet med förenämnda grunder uppgjort förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstormsbefälsutbildning samt hemställde, att detta förslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnar Åkerman.